

FOCUS CONJUNCTUUR
CONSUMPTIE
ONDER STOOM
COMPETITIVITEIT
ONDER DRUK

— JUNI 2023

INHOUD

02 FACTS & FIGURES

04 INTERNATIONALE ECONOMIE

GROEI WERELDECONOMIE
BLIJFT ZWAK DOOR
IMPACT HOGERE RENTES

09 BELGISCHE ECONOMIE

- 9 ECONOMISCHE ACTIVITEIT
- 14 RENDABILITEIT
- 17 INVESTERINGEN
- 19 ARBEIDSMARKT

Twee keer per jaar bevaart het Verbond van Belgische Ondernemingen zijn sectorfederaties om de economische temperatuur op te meten.

Op basis van die enquête (afgenomen in mei) wordt dan een balans gemaakt van de Belgische economische situatie en van de vooruitzichten voor het komende halfjaar. Deze Focus Conjunctuur werd afgerond op 27/06/2023.

21 VOORUITZICHTEN EN RISICO'S

BELGISCHE GROEI
BEPERKT TOT 0,9%
IN 2023 EN 1,1%
IN 2024 DOOR
ZWAKKE UITVOER

24 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

CONCURRENTIEKRACHT- EN
BEGROTINGSPROBLEMEN
AANPAKKEN IN LAATSTE
REGERINGSJAAR!

26

HET VBO VERTEGENWOORDIGT ZIJN
LEDEN-SECTORFEDERATIES

FACTS & FIGURES

INFLATIE:

oktober 12,3%

mei 5,2%

INFLATIE EXCLUSIEF ENERGIE EN VERSE VOEDING:

oktober 6,5%

mei 8,7%

WERELDECONOMIE VERMIJDT WORST-CASE SCENARIO

Najaarsprognose OESO:

2,6%

groei in 2023 t.o.v.
nog 2,2% in najaar

Maar blijft zwak: 3% in 2024

Eurogebied ging eind 2022
in (lichte) **recessie**

Monetair beleid verstrengt verder
Depositorente ECB **3,5%** (+4% in een jaar tijd)

AUTOMATISCHE LOONINDEXERING DOET LOONKOSTEN ONTSPOREN

+ 17% tussen 2022-2024

Loonkostenhandicap t.o.v.
buurlanden **neemt met ongeveer
5 %-punt toe tot 15%**

In 2023,

Netto-uitvoer

levert een negatieve groeibijdrage van

-0,5%

Consumptie stuwt
Belgische economie voort

Vooruitzichten verbeteren maar blijven zwakker dan gemiddeld

in komende 6 maanden,

80%

van de sectoren verwacht een **achteruitgang** of **stagnatie** op vlak van

- activiteit
- investeringen

**RENDABILITEIT
BEDRIJVEN STAAT
STERK ONDER
DRUK DOOR
KOSTENSTIJGING EN
ZWAKKE GROEI**

In de voorbije 6 maand is bij

56%

 ↘

van bedrijven de winstgevendheid gedaald en bij

22%

 →

is ze stabiel gebleven

STRUCTURELE KRAPTE OP ARBEIDSMARKT

Tewerkstelling nam voorbije 6 maand toe in bijna

40%

 van onze sectoren

maar bijna drie kwart verwacht stagnatie of daling in komende 6 maanden

INTERNATIONALE ECONOMIE

De wereldeconomie zette het nieuwe jaar krachtiger in dan verwacht. In de grote economische blokken waren de meeste indicatoren beter dan gevreesd. De vooruitzichten zijn echter onzeker en er is een kloof ontstaan tussen de dienstensector en de industrie. De risico's blijven neerwaarts gericht.

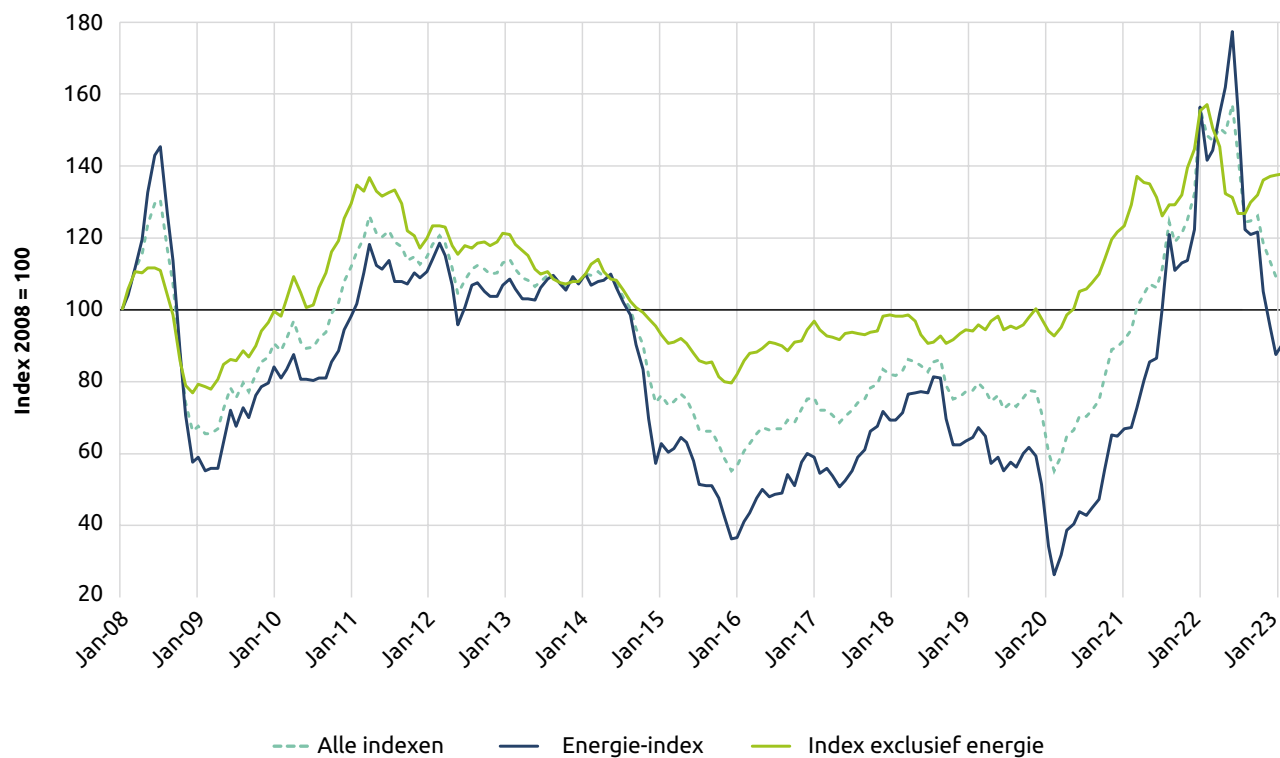
De grondstoffenprijzen hebben zich verder genormaliseerd omdat de verstoringen van de bevoorradingsketens zo goed als verdwenen zijn. Verdere negatieve

schokken als gevolg van de Russische inval in Oekraïne zijn mogelijk, maar dat scenario is in de meeste basisprojecties niet opgenomen.

Vooral de dalende gas- en energieprijzen hebben de Europese economie een welgekomen, zij het tijdelijke, impuls gegeven. Een zachte winter heeft een worst-casescenario met energierantsoenering afgewend. Ondanks een zekere normalisering blijven de meeste grondstoffenprijzen hoog. De Europese gasprijzen zijn vier keer hoger dan de Amerikaanse en de gasfutures

GRAFIEK 1

Grondstoffenprijzen

--- Alle indexen — Energie-index — Index exclusief energie

BRON IMF

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

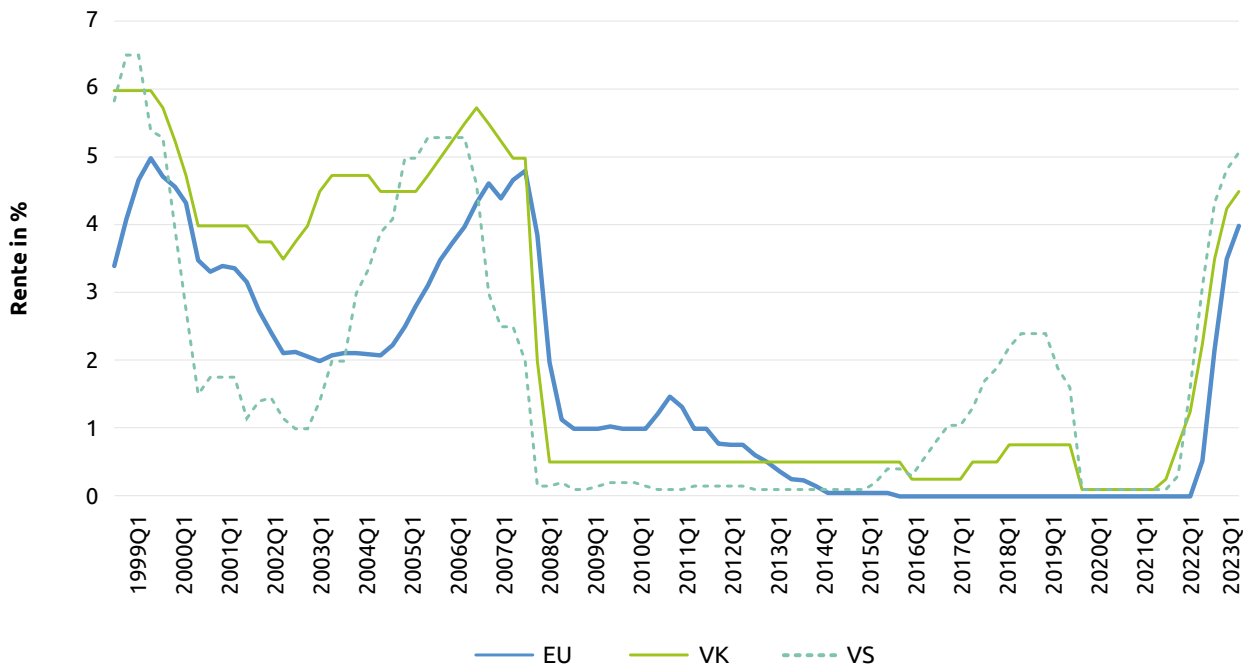
BETER DAN VERWACHT, MAAR RISICO'S BLIJVEN

verwachten dat dat zo zal blijven op de middellange termijn. Een nieuwe OPEC-beslissing om olieproductie te verminderen zal de olieprijs onder opwaartse druk zetten. De voedselprijzen blijven hoog door de hoger dan normale kosten voor landbouwinputs (meststoffen, energieprijzen ...) en de prijsindexen van zowel metalen als edelmetalen zijn in het eerste kwartaal van 2023 opnieuw gestegen. Niet-energetische grondstoffen werden de voorbije maanden in het algemeen iets duurder.

De heropening van China, nu de COVID-19-uitbraak voorbij is en de economische activiteit weer aantrekt, zal de vraag naar grondstoffen en energie doen toenemen en zou de prijzen van olie en lng opnieuw wat omhoog kunnen drijven. Dat wordt nog waarschijnlijker als de Chinese vastgoed- en bouwsector zijn problemen te boven komt. Begin 2023 zat de verkoop van woningen er opnieuw in de lift.

GRAFIEK 2

Rentetraject centrale banken

BRON NBB, BOE, FED

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

De heropening van de Chinese economie zal de wereld-economie anderzijds ook ondersteunen. De groei in China zal naar verwachting opveren tot 5% in 2023 tegenover 3% in 2022, wat een dieptepunt was de voorbije decennia.

Toch bevindt de Chinese economie zich nog in woelig water. Ten eerste heeft zij veel langer in lockdown gezeten dan andere economische blokken. Ten tweede vertoonde de Chinese economie al tekenen van moeilijkheden in het 2e kwartaal. Industriële activiteit en uitvoer zouden zelfs gekrompen zijn in mei en de groei in de dienstensector is wat afgekoeld. Ook de vastgoedmarkt blijft bijzonder kwetsbaar. Dat verklaart waarom de inflatie in China vooralsnog matig is en waarom het monetaire beleid expansief blijft, begin juni verlaagde de Chinese centrale bank zelfs de beleidsrente.

Dat in tegenstelling tot de meeste andere grote economieën. De wereldwijde, sterk gesynchroniseerde verkrappingscyclus van het monetaire beleid heeft zich in de eerste helft van 2023 voortgezet, aangezien de inflatie in de meeste economieën nog niet is teruggekeerd naar de doelstellingen van de centrale banken. Het afgelopen jaar hebben de hoge inflatiecijfers reële inkomens uitgehold en een rem gezet op de uitgaven, waardoor de groei wereldwijd vertraagde.

WERELDWIJD WORDT MONETAIR BELEID VERKRAPT OMDAT INFLATIE HOOG BLIJFT

Naarmate de inflatie echter afneemt als gevolg van snel dalende energieprijzen, een verminderde mondiale vraag, genormaliseerde toeleveringsketens en basiseffecten, en naarmate nominale lonen zich aanpassen aan de gewijzigde prijzen, zou het effect van de inflatie op de reële inkomens moeten afnemen. Dat zou dan weer wat zuurstof moeten geven aan de gezinsbestedingen in de tweede helft van het jaar. De dalende inflatie betekent ook dat de rentevoeten later dit jaar waarschijnlijk hun hoogtepunt zullen bereiken.

Ondanks de afkoeling van de 'headline'-inflatie door de dalende energieprijzen, bleef de kerninflatie in de meeste grote economieën nog hoog en neemt de diensten- en voedingsinflatie er vaak stevig toe. Relatief hoge nominale loonstijgingen in erg krappe arbeidsmarkten

in Europa en de VS doen vermoeden dat de sterke onderliggende inflatiedruk nog wel even zal aanhouden. Die factoren suggereren ook dat het monetaire beleid en derhalve de financieringsvoorwaarden gedurende 2023 restrictief zullen blijven, wat zal wegen op de kredietvraag en bijgevolg ook op de rentegevoelige economische activiteiten. Dat zal het positieve effect van de stijgende reële inkomens gedeeltelijk tenietdoen en de groei afremmen.

Bovendien heeft de uitzonderlijk snelle opeenvolging van renteverhogingen sommige financiële instellingen acuut blootgesteld aan aanzienlijke verliezen op langlopende vastrentende activa. Toen bij een van die instellingen, Silicon Valley Bank, aanzienlijke verliezen duidelijk werden, ontstond een bankrun en stortte de bank in elkaar, wat tot angst en onzekerheid leidde in de bankenwereld en het bredere financieel systeem. Dat veroorzaakte ernstige problemen voor nog eens vier banken, waaronder Credit Suisse (dat uiteindelijk werd overgenomen door UBS). De monetaire autoriteiten slaagden er met gedecideerde ondersteunings- en interventie maatregelen echter in de stabiliteit in hoge mate te herstellen.

Dergelijke onrust in het financiële systeem en de afkoeling van de **Amerikaanse economie** betekent dat het beleid van de FED binnenkort zal plafonneren. Zowel de inflatie als de loongroei, hoewel nog steeds hoog, nemen af en de transactievolumes op de vastgoedmarkt zijn vorig jaar in verschillende kwartalen gekrompen. In maart gaf de FED ook te kennen dat er in 2023 mogelijk enkele kwartalen met negatieve groei zullen zijn. De Amerikaanse groei zou daardoor in 2023 en 2024 verder afnemen richting 1%.

In de eurozone is de economische activiteit in zowel het laatste kwartaal van 2022 als het eerste kwartaal van 2023 licht gedaald en belandde zo in een beperkte technische recessie. Dat was minder ongunstig dan verwacht, vooral dankzij de snel gedaalde energieprijzen, maar er was geen sprake van een echte heropleving van de Europese economie. De renteverhogingen van de ECB, die waarschijnlijk nog even zullen doorstijgen, hebben de kredietvraag van zowel bedrijven als gezinnen doen afnemen. De economische activiteit zal in de tweede helft van 2023 wellicht weer aantrekken door een herstel van de reële gezinsinkomens, maar de groei zal in 2023 uiteindelijk slechts 1% bedragen en in 2024 verder versnellen tot 1,7%.

Het cijfer voor de eurozone verbergt natuurlijk heterogeniteit tussen de verschillende lidstaten. Zo zal **Spanje** in 2023 (met 1,9%) sterker groeien dan andere grote Europese economieën. Dat is deels te verklaren door

sterke overloopeffecten van de krachtige groei in 2022 (+5,5%), die werd aangedreven door de particuliere consumptie (omdat de inflatie er minder hoog opliep) en het sterke post-COVID-19-herstel van het toerisme. Anderzijds zijn die hogere groeicijfers ook gewoon het gevolg van een inhaalbeweging. Het reële bbp lag eind 2022 nog steeds onder het niveau van voor de pandemie.

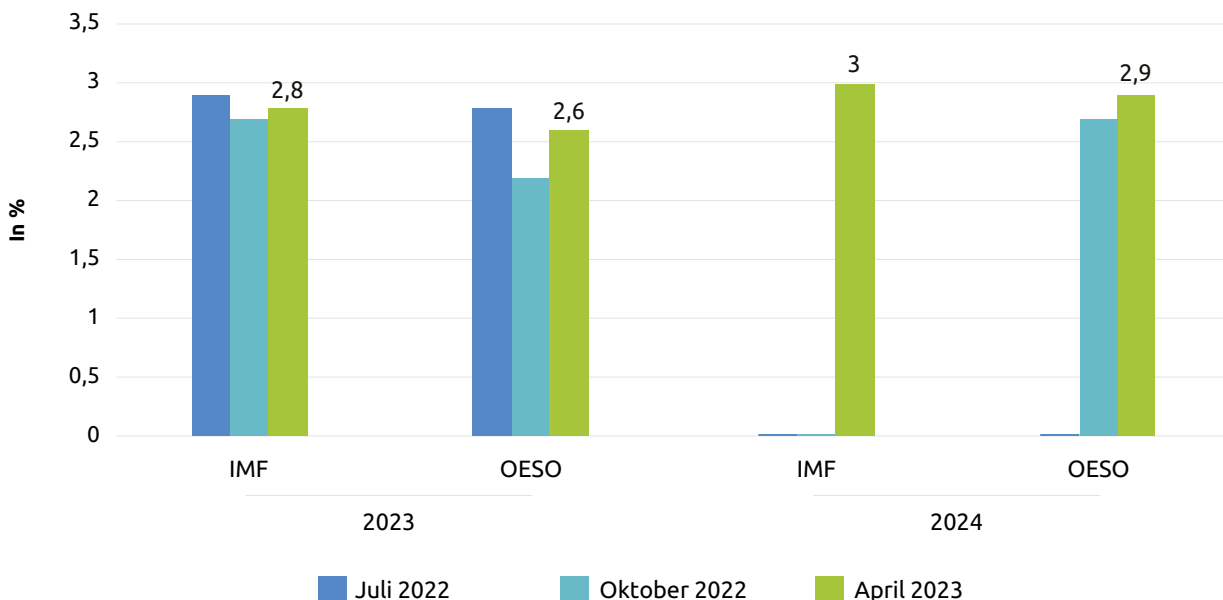
Ook in **Italië** zorgde een sterke (diensten)uitvoer, onder meer via het toerisme, voor een meer dan degelijke groei in 2022 (+3,9%). In tegenstelling tot Spanje zit Italië wel al boven het niveau van voor de pandemie. Maar net zoals elders vertraagde de economie in de tweede jaarhelft door afzwakkende consumptie en investeringen. In 2023 zal de Italiaanse groei iets minder dan 1,2% bedragen. Als de grootste ontvanger van het Europese 'Recovery and Resilience Plan' zullen, indien de Italiaanse overheid erin slaagt die fondsen volledig in te zetten, de (overheids)investeringen de groei trekken.

EIND 2022 - BEGIN 2023 IS DE ECONOMIE VAN DE EUROZONE IN EEN TECHNISCHE RECESSIE BELAND

De **Franse economie** zal dit jaar met een meer gematigde 0,7% groeien. Omdat de huishoudens dankzij diverse overheidsmaatregelen zoals de bevriezing van de elektriciteitsprijzen, beter beschermd waren tegen de gevolgen van de inflatie in 2022, zal er een eerder bescheiden opleving van de gezinsuitgaven zijn. De sociale onrust rond de voorgestelde pensioenmaatregelen van president Macron verhoogt daarbij wel de onzekerheid.

GRAFIEK 3

Wereldgroeivoorzichten

BRON OESO, IMF

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

De **Duitse economie** sputtert wat. In 2022 groeide die maar met een bescheiden 1,8% doordat ze meer blootgesteld was aan de oorlog in Oekraïne, enerzijds door de intensievere handelsrelaties met Oost-Europa maar ook door de grote afhankelijkheid van Russische energie en door het relatief grote aandeel van industrie in de Duitse economie. Na een krimp in het vierde kwartaal van vorig jaar viel het reële bbp weer terug onder het niveau van voor de pandemie. Een verdere krimp in het eerste kwartaal van 2023 betekent dat de Duitse economie officieel in recessie ging. De Duitse economie zal in 2023 grotendeels stagneren met een groeicijfer van 0,2%.

Ook de **Britse economie** zal dit jaar stagneren. Sommige voorspellingen gaan zelfs uit van een lichte krimp. Dat is in groot contrast met een 4%-groei het jaar ervoor. Ook het VK bevindt zich nog onder het niveau van voor de pandemie. Zeker het investeringsniveau slaagt er maar niet in om te herstellen. Dat kan gelinkt worden aan de negatieve economische effecten van de Brexit.

Ten slotte hebben ook de depreciatie van de Amerikaanse dollar eind 2022 en de lagere energie- en grondstoffenprijzen de druk op vele **opkomende economieën** verlicht, maar het risico van staatsschuldproblemen blijft groot. In ten minste 21 landen is wanbetaling of schuldhervorming aan de orde en 56% van de ontwikkelingslanden met een laag inkomen verkeren in nood of dreigen in nood te raken, tegenover gemiddeld 37% in het decennium vóór 2020.

Dat alles culmineert in de volgende prognoses voor de wereldproductie: de wereldeconomie zou in 2023 met iets minder dan 3% groeien en in 2024 met ongeveer 3%.

BELGISCHE ECONOMIE

Tegen die gemengde internationale achtergrond met zwakke groei in de ons omringende landen (vooral in Duitsland) maar sterkere groei in Azië en Zuid-Europa, wordt ook de Belgische economie momenteel heen en weer geslingerd tussen tegengestelde invloeden.

Eenzijds zorgt de sterker dan verwachte daling van de energieprijzen voor wat ademruimte, maar anderzijds zorgt de zeer sterke stijging van de loonkosten en het aantrekken van de langetermijnrentevoeten voor de nodige kopbrekens.

Aan de ene kant wint ook het herstel van de vraag naar vrijetijds-, entertainment- en horecadiensten nog aan

kracht, maar aan de andere kant verzwakt de vraag naar industriële goederen en blijft ook de situatie in de handel erg moeilijk.

Een laatste tegenstelling situeert zich, ten slotte, op de arbeidsmarkt waar het meer conjunctuurgebonden segment van de interimarbeid onder druk staat, maar waar er tegelijkertijd nog altijd grote structurele arbeidsmarkttekorten blijven bestaan en het uiterst moeilijk is om de juiste profielen te vinden, bijvoorbeeld (maar zeker niet enkel) voor jobs waarvoor technische of technologische competenties vereist zijn.

ECONOMISCHE ACTIVITEIT

Dat heeft zich in de voorbije maanden ook vertaald in een weinig eenduidig conjunctuurbeeld. In het eerste kwartaal van 2023 kon onze economie, dankzij de snelle daling van de gasprijzen, vrij vlot uit de conjuncturele put van eind 2022 klauteren, maar in april en mei kwamen de andere onzekerheden alweer meer aan de oppervlakte en brokkelde het conjuncturele elan opnieuw af.

Het is dan ook verre van zeker dat het lichte groeiherstel dat volgens de eerste flash-raming van de NBB in het eerste kwartaal van 2023 (+0,5%) kon worden vastgesteld, ook in de 2^e jaarhelft nog een vervolg zal kennen.

De resultaten van onze zesmaandelijke enquête bij onze leden-sectorfederaties zijn inderdaad iets minder pessimistisch dan zes maanden geleden, maar al bij al verwacht een derde van de sectoren een daling en meer dan de helft van de sectoren niet meer dan een stagnatie van hun activiteitsniveau het komende halfjaar. Met de handel als negatieve en de ICT-sector als positieve uitschieter.

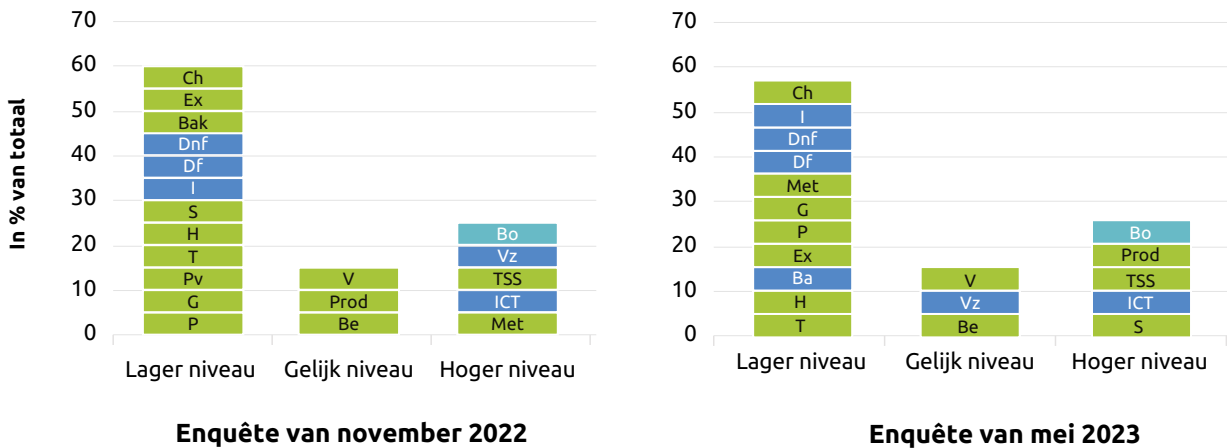
Onze synthetische conjunctuurindicator (het saldo van positieve en negatieve antwoorden voor de vooruitzichten over 6 maanden) weerspiegelt dat beeld. Hij situeert zich niet meer op het zeer lage niveau van november 2022 (-12) maar blijft met -4 nog altijd beduidend onder het gemiddelde peil op lange termijn (-1).

Wanneer we de toelichting van elke sector bij hun enquêteantwoorden analyseren, kunnen we een paar elementen vaststellen die door alle of vele sectoren worden gedeeld. Het eerste is dat zowat elke sector aanhoudende problemen met betrekking tot de kosten meldt, waarbij met name de loonkost een bron van zorgen is die in de voorbije maanden in belangrijke mate is toegenomen. De tweede observatie is dat de meeste sectoren een afnemende vraag (bv. als gevolg van de monetaire verstrakking en/of een aanhoudend hoge inflatie) als een belangrijke factor of risico voor de komende maanden beschouwen.

In wat volgt wordt de situatie sector per sector geschetst.

GRAFIEK 4

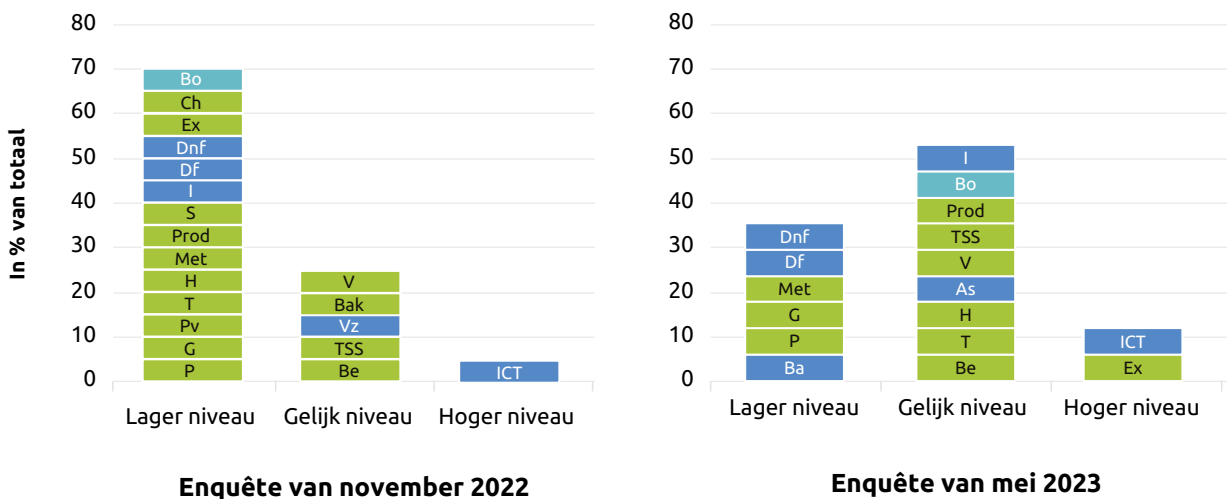
Op welk peil ligt de economische activiteit vandaag in uw sector in vergelijking met 6 maanden geleden?

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

GRAFIEK 5

Op welk peil verwacht u dat de economische activiteit in uw sector over 6 maanden zal liggen in vergelijking met het huidige peil?

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

Ba: Banken; **Bak:** baksteenfederatie; **Be:** Beheerder van gas- en elektriciteitsnetwerken; **H:** Hout; **Ch:** Chemie; **Bo:** Bouw; **Df:** Handel (Food); **Dnf:** Handel (non-food); **Ex:** Ontginning; **G:** Glas; **I:** Interimarbeid; **Met:** Metaalproducten; **P:** Papierfabrikanten; **Prod:** Production technology and mechatronics; **Pv:** Papierverwerkende nijverheid; **S:** Staalindustrie; **T:** Textiel; **ICT:** Informatie- en communicatietechnologie; **TSS:** Transport solution systems; **V:** Voeding; **Vz:** Verzekeringen.

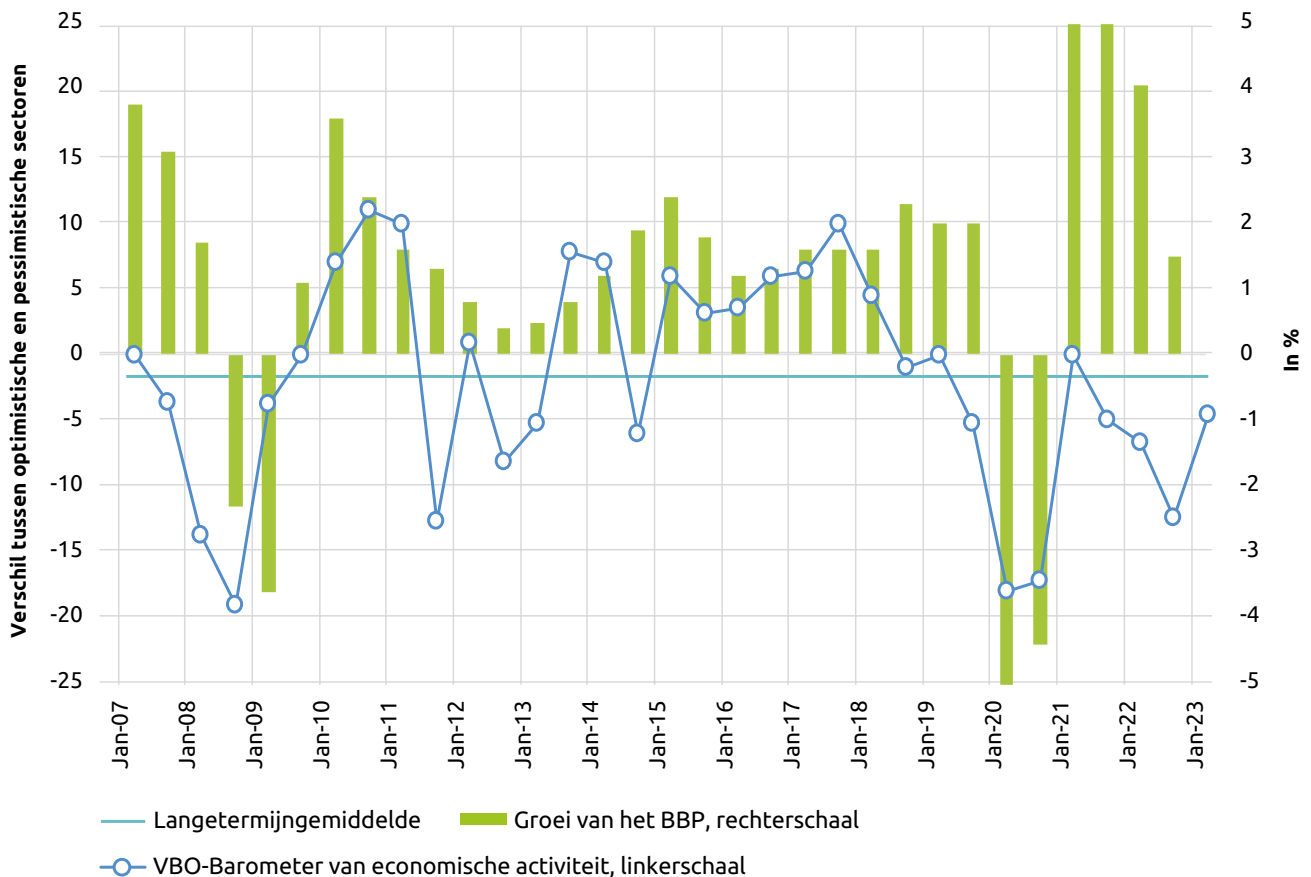
Ook de **bouwsector** wordt momenteel gekenmerkt door een zeer gemengd conjunctuurbeeld. In het algemeen is de activiteit er in de voorbije maanden onverhoopt wat op verbeterd (wellicht omdat de orderboekjes post-COVID goed gevuld waren), maar voor de komende 6 maanden wordt eerder een stabilisatie van de activiteit verwacht. De rentestijging heeft er immers voor gezorgd dat de bouwvergunningen zowel voor residentiële als niet-residentiële gebouwen zijn teruggelopen wat naar verwachting zal leiden tot minder activiteit in het nieuwbouwsegment. Daar staat tegenover dat de energiecrisis investeringen in energie-efficiëntie en renovaties heeft gestimuleerd, wat de activiteit in dat deel van de sector aanzwengelt. Momenteel is het nog onduidelijk welk van die effecten de overhand zal nemen. Er wordt daarnaast ook verwacht dat de investeringen in openbare

werken aan kracht zullen winnen onder impuls van de klassieke verkiezingscyclus bij de lokale overheden en de verschillende relanceplannen op Europees, Federaal en regionaal niveau.

De **detailhandel** blijft worstelen met de toenemende concurrentie van e-commerce en van aankopen net over de grens. De hoge inflatie die zich in ons land direct vertaalt in zeer sterke loonkostenstijgingen heeft dat probleem nog verergerd. In de **voedingsretail** is de situatie bijzonder problematisch. Volgens Eurostat ligt het verkoopvolume 10% lager dan voor de pandemie, een daling die dubbel zo sterk is als in de buurlanden, en 14% lager dan in het eerste kwartaal van 2021, toen het verkoopvolume zijn hoogtepunt bereikte.

GRAFIEK 6

Vergelijking van de VBO-barometer en de groei van het Belgische bbp

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

In de **non-foodretail** zijn er subsectoren die in staat waren enige reserves op te bouwen tijdens de covidpandemie of in een herstelperiode daarna. Er zijn er echter ook die dat niet konden (bv. de fashionsector). In het algemeen daalde het volume van de verkoop van non-foodproducten met 2% ten opzichte van het niveau van vóór de pandemie, terwijl de buurlanden in dezelfde periode juist een stijging van het verkochte volume meldden.

Ook de industriële sectoren hebben het niet gemakkelijk gehad. Opeenvolgende crisissen, lockdowns, bevoorradingsproblemen, stijgende inputkosten en een energiecrisis zijn uitdagend geweest. Het beter dan verwachte economische klimaat sinds de jaarwisseling heeft enige ademruimte gegeven, maar heeft zeker niet in alle sectoren tot een volledig herstel geleid.

In de **chemiesector** was de situatie in de zeer energie-intensieve activiteiten eind vorig jaar erg moeilijk als gevolg van de torenhoge gas- en elektriciteitsprijzen in Europa. Een aantal activiteiten (o.a. grote delen van de ammoniakproductie) moest zelfs worden stilgelegd. Maar de sterke daling van de energieprijzen in de voorbije maanden heeft de productie toch weer wat meer mogelijk gemaakt: het productievolume lag in het eerste kwartaal van 2023 3% hoger dan in het laatste kwartaal van 2022, maar nog altijd 9% lager dan een jaar geleden en 11% lager dan vóór de pandemie. Dat is vergelijkbaar met de ontwikkeling in de Europese chemische sector in zijn geheel, die sinds de Oekraïne-crisis met veel hogere energiekosten te kampen heeft dan de rest van de wereld. Andere grote zorgen voor de sector zijn de sterk gestegen arbeidskosten en de geopolitieke onzekerheid die de energieprijzen verder zou kunnen blijven beïnvloeden.

De **farmaceutische sector**, die in België sterk vertegenwoordigd is, heeft als gevolg van de pandemie een belangrijke groei gekend, met een productieniveau dat dubbel zo hoog lag als voor de pandemie. In de voorbije maanden is de productie (in het licht van de afnemende nood aan COVID-vaccins) er echter wel wat teruggelopen. Ze ligt nu 10% lager dan een jaar geleden.

De **metaalverwerkende nijverheid** blijft eerder pessimistisch gestemd. Het productievolume van metaalproducten is sinds eind 2021 gedaald en ligt momenteel ongeveer 14% onder het relatief hoge niveau van begin 2021 en 18% onder het niveau van vóór de pandemie. Dat staat in contrast met de bredere Europese sector, waarvan de activiteit relatief stabiel is gebleven.

In de afgelopen 6 maanden had de sector nog steeds te kampen met tekorten aan bepaalde basismaterialen, waardoor bestellingen vertraging opliepen. Het ziet ernaar uit dat die aanbodproblemen zullen afnemen naarmate de verstoringen in de toeleveringsketen verdwijnen en de vraag verder afzwakt. Beide factoren zullen de komende 6 maanden een rol blijven spelen, maar met een verschuivende intensiteit. Vooral de lagere vraag zal de belangrijkste bepalende factor worden.

DE DETAILHANDEL BLIJFT HET MOEILIJK HEBBEN DOOR DE INTENSE CONCURRENTIE VAN E-COMMERCE EN GRENSAANKOPEN

De **automobielsector** meldde een hogere activiteit die zich nu begint te herstellen van de zware verstoringen van de toeleveringsketen van tijdens de pandemie. De productie van motorvoertuigen is met bijna 20% gestegen ten opzichte van een jaar geleden, ook al ligt ze nog steeds iets lager dan het niveau van vóór de pandemie. Hoewel de globale vraag naar motorvoertuigen de laatste tijd is afgenomen, is de vraag naar elektrische voertuigen versneld en dat heeft de productie van elektrische voertuigen, die goed vertegenwoordigd is in België, ondersteund. Ook door de lange vertragingen zijn de orderboeken in de automobielassemblage altijd goed gevuld gebleven, zelfs nu de vraag recentelijk wat afneemt. Daarbij moet wel de kanttekening gemaakt worden dat de bredere waardeketen wel geraakt wordt door de zwakkere prestaties van de Duitse automobielsector in de voorbije jaren.

Ook de **machinebouw** wijst op een lichte verbetering van het economisch klimaat. De afgelopen maanden heeft de sector kunnen profiteren van een relatief hoge vraag naar investeringsgoederen vanuit het buitenland, vaak voor specifieke of niche-industrieën die belangrijk zijn voor België. Dat ging gepaard met een beperkt herstel van de bezettingsgraad van de bestaande capaciteit in de industrie in de eerste maanden van 2023. Het productievolume is 10% hoger dan een jaar geleden en ligt 13% boven het niveau voor de pandemie.

De **ICT-sector** is de enige sector die in de voorbije jaren vrijwel constant groei heeft gemeld wat uiteraard samenhangt met de toenemende digitalisering van onze economie. De vraag blijft dus hoog en het negatieve effect van het chip-tekort begint weg te ebben. De enige tegenwind voor de sector is de impact van de indexering. Aangezien de arbeidskosten een relatief groot deel van de totale kosten van de sector uitmaken, heeft een indexering van meer dan 10% het concurrentievermogen van de sector aanzienlijk ondermijnd.

In de **hout- en meubelindustrie** zijn de verkoopvolumes sterk gedaald: ongeveer 14% op jaarbasis voor beide. Terwijl de sector tijdens de lockdowns genoot van een sterke vraag, is die sindsdien tweemaal getroffen. Er vond in de eerste plaats een neerwaartse correctie plaats toen de vraag bij de heropening van de reis- en horecasector weer sterk verschoof in de richting van die diensten. Vervolgens zijn consumenten door de energiecrisis en de inflatie terughoudender geworden om duurzame consumptiegoederen te kopen. En de vooruitzichten blijven veeleer negatief, zelfs nu het vertrouwen van de huishoudens zich herstelt. De indexering heeft het concurrentievermogen van de sector ook sterk onder druk gezet: het volume is aanzienlijk sterker gedaald dan in de buurlanden of de eurozone als geheel.

In de **textielsector** hield de productie stand tot april 2022, maar sindsdien is ze met ongeveer 14% gedaald ten opzichte van een jaar eerder. Een zwakkere vraag, een verslechtering van de eigen concurrentiepositie en een terugkerende internationale concurrentie zijn daar de oorzaken van. De Chinese industrie is immers pas recent volledig terug heropend en de logistieke problemen met het containervervoer vanuit China zijn intussen ook zo goed als opgelost. In die omstandigheden is de productie er teruggezakt tot een niveau dat 5% lager ligt dan vóór de pandemie.

De **voedingsnijverheid** meldt een stabiel activiteitsniveau. Het productievolume is ongewijzigd ten opzichte van een jaar geleden, maar ligt nog steeds ongeveer 5% hoger dan vóór de pandemie. De verschillende kostenschokken van de afgelopen jaren, of het nu gaat om landbouwproducten, energie of meer recentelijk de arbeidskosten, wegen echter sterk op de rendabiliteit en het vertrouwen. Dat laatste geldt vooral voor exportgerichte bedrijven.

De **ontginningsindustrie** meldde een afname van de activiteit. De productie ligt namelijk ongeveer 8% lager dan een jaar geleden. Zij verwacht later dit jaar een opleving als de economie aantrekt. Ze maakt zich echter zorgen over de energiekosten op middellange tot lange termijn en over administratieve problemen in verband met vergunningen en toegang tot mogelijke ontginningsplaatsen.

De **papier- en kartonindustrie** was ook een van de sectoren die te lijden had onder de hoge energieprijzen gezien haar energie-intensieve processen. Zij meldde een lagere activiteit en verwacht dat die trend zich zal voortzetten. Het productievolume is met 7,4% gedaald ten opzichte van het eerste kwartaal van 2022. Hoewel de inputkosten naar verwachting iets zullen dalen, ook al blijven ze hoog, zal de daling van de vraag de verkoopprijzen onder druk zetten. Dezelfde elementen spelen in de **glassector**.

Voor de financiële sectoren is het monetaire beleid een belangrijke bepalende factor voor hun bedrijvigheid. De **banksector** meldt een afname van de vraag naar krediet. Vooral de vraag naar hypothecaire kredieten is in de voorbije zes maanden gedaald. Aangezien het monetaire beleid in de nabije toekomst naar verwachting strak zal blijven, verwacht de sector dat de kredietvraag verder zou kunnen verzwakken. De **verzekeringssector** verwacht dat de activiteit zich zal stabiliseren, maar is op zijn hoede voor een eventuele terugval van de groei in een context van relatief hoog blijvende inflatie.

RENDABILITEIT

Opeenvolgende schokken in de (wereld)economie hebben geleid tot sterke kostenstijgingen die de **winstgevendheid onder druk** hebben gezet.

De door COVID-19 veroorzaakte lockdowns zorgden voor een ontwrichting van heel wat mondiale bevoorradingsketens. De combinatie daarvan met een globale vraag naar industriële goederen die aantrok door een sterk inkomensondersteunend beleid, leidde tot scherpe tekorten en flessenhalzen allerhande. Dat leidde op zijn beurt tot **forse stijgingen van inputkosten, transportkosten en ook energiekosten**. Die laatste kwamen vervolgens vanaf medio 2021 nog meer onder druk te staan door de toenemende geopolitieke spanningen tussen Europa en Rusland, die zich aanvankelijk kristalliseerden rond het stilleggen van de activiteiten rond Nordstream 2.

De uiteindelijke inval van Rusland in Oekraïne begin 2022 werd gevolgd door de vaste wil van Europa om zich zo snel mogelijk los te koppelen van Russische energie en tegelijk gastekorten in de herfst en winter van 2022-2023 te voorkomen. Zeker toen ook de toelevering van Russisch gas via Nordstream 1 geleidelijk aan tot stilstand kwam, dienden sommige (Duitse) gasdistributiebedrijven zich bijna tegen eender welke prijs te voorzien van gas op de Europese markt. De gasprijzen schoten in Europa dan ook pijlsnel omhoog, wat ook de elektriciteitsprijzen (waarvan de marginale eenheden meestal via gascentrales worden geproduceerd) tot ongeziene hoogtes opdroef. De inflatie van de consumptieprijzen steeg daardoor in de meeste West-Europese landen tot een hoogte die in decennia niet meer was voorgekomen. Tegelijkertijd begonnen de hoge energie-, grondstoffen- en transportkosten door te sijpelen in de verkoopprijzen, waardoor de inflatie nog verder omhoog gedreven werd.

In België worden de lonen bovendien automatisch aangepast aan de inflatie via de automatische loonindexering. Gezien het tempo van de prijsstijgingen **dreef de indexering de loonkosten dan ook zeer sterk op**. De automatische stijging van de arbeidskosten heeft de kostenstijgingen uit andere bronnen in de economie aldus

verankerd, zelfs als die zouden afnemen zoals de energieprijzen de afgelopen maanden hebben gedaan. Bovendien heeft het de exogene en tijdelijke energie-inflatie ook voluit doorgegeven aan sectoren voor wie energie slechts een gering deel van het kostenprofiel uitmaakt.

Op die manier wordt elke sector van de Belgische economie geconfronteerd met een aanzienlijke kostenstijging. Aangezien de doorrekening in de verkoopprijzen beperkt is, staat de rentabiliteit bij veel ondernemingen dan ook onder druk.

In onze vorige enquête meldde 90% van de sectoren een lagere winstgevendheid dan zes maanden eerder. Dat strookt met een micro-economische analyse van de Nationale Bank waaruit blijkt dat de brutomarge, in procent van de omzet, van de mediane onderneming in de eerste drie kwartalen van 2022 is gedaald. De macro-economische brutowinstmarge², die wordt uitgedrukt in percentage van de toegevoegde waarde in de private sector, daalde ook al in het derde en vierde kwartaal van 2022.

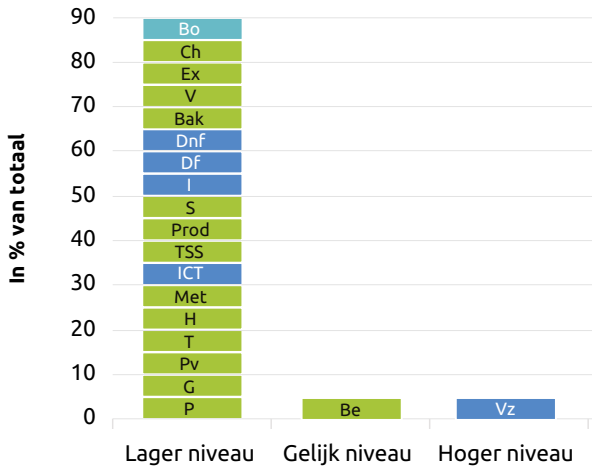
Aangezien meer dan 95% van de sectoren in november 2022 pessimistisch was over de toekomst, werd verwacht dat de winstgevendheid verder zou dalen. De snelle daling van de energieprijzen en de bijbehorende inflatie hebben de situatie echter enigszins verlicht en het vooruitzicht op verdere indexeringen vermindert. Toch meldt bijna vier op de vijf sectoren in de enquête van mei dat hun winstgevendheid sinds november is gedaald (56%) of stabiel is gebleven (22%), wat niet onverwacht is gezien een aantal sectoren een indexering van iets meer dan 11% te verwerken kreeg in januari.

De verwachtingen voor 2023 zijn dat de winstgevendheid verder zal afbrokkelen, waarbij de sectoren bijna 50-50 verdeeld zijn tussen een verdere daling en een stabilisatie. Sectoren die bv. jaarlijks indexeren in juli zien immers nog een loonkostenstijging van een zestal procent op zich af komen.

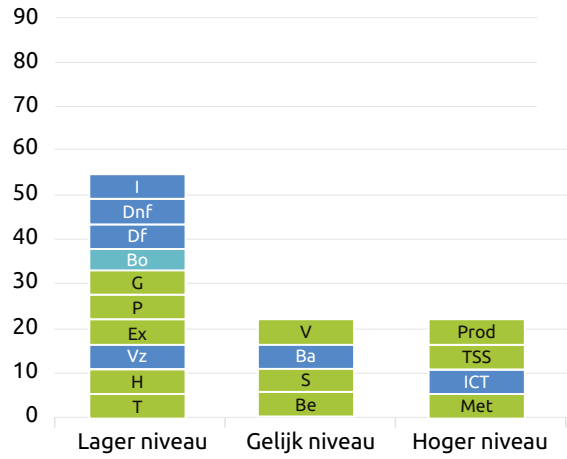
² Ondanks de benaming is dit geen effectieve indicator van winstgevendheid. De macro-economische brutomarge moet immers nog aangewend worden voor investeringen en belastingen.

GRAFIEK 7

Op welk peil ligt de rendabiliteit vandaag in uw sector in vergelijking met 6 maanden geleden?

Enquête van november 2022

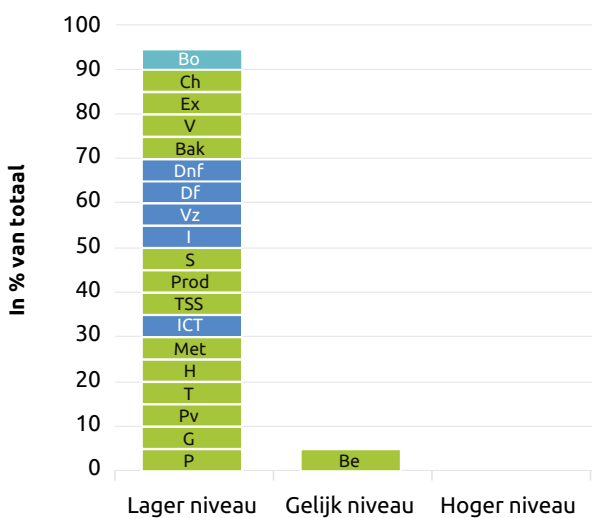

Enquête van mei 2023

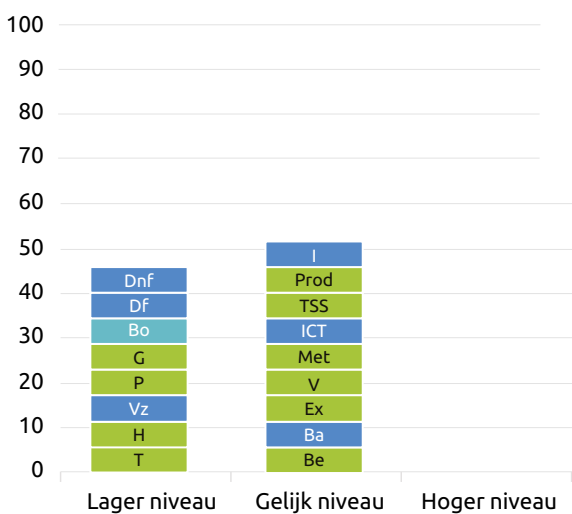
[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

GRAFIEK 8

Op welk peil verwacht u dat de rendabiliteit in uw sector over 6 maanden zal liggen in vergelijking met het huidige peil?

Enquête van november 2022

Enquête van mei 2023

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

ENERGIE- EN LOONKOSTEN EEN BALANS

Tussen de zomer van 2021 en 2022 zijn de gas- en elektriciteitsprijzen in Europa in opeenvolgende golven omhooggeschoten. Zo was de Natural Gas EU Dutch TTF-index, die in Europa wordt gebruikt om de gasprijzen te volgen, in oktober 2021 al met 3 vermenigvuldigd, in december 2021 met 5, in februari 2022 met 8 en in augustus 2022 met 13, vergeleken met het niveau van 2019. De prijzen begonnen zich eind 2022 te normaliseren en kwamen in juni 2023 terug op een niveau dat iets hoger lag dan in 2019. De elektriciteitsprijzen, die gekoppeld zijn aan de gasprijzen, hebben soortgelijke trends in Europa gevolgd. Hoewel in mindere mate, hebben olieproducten ook aanzienlijke prijsstijgingen gekend in de loop van 2021 en 2022.

Natuurlijk zijn de energiekosten voor bedrijven niet op dezelfde manier gewijzigd als de prijsindices voor energieproducten, omdat deze laatste de evolutie van de energieprijzen op een bepaald moment meten. Bedrijven kopen hun energie echter, net als particulieren, op basis van een contract waarin de prijs meestal voor enige tijd vastligt. Om de impact van de stijgende energieprijzen op de bedrijfskosten te bepalen, hebben we een beroep gedaan op de expertise van Graydon, een instituut dat gespecialiseerd is in de analyse van bedrijfsgegevens.

Op basis van de energierekeningen van een steekproef van 126.000 bedrijven berekende Graydon dat de stijging van de energiekosten voor het mediane bedrijf 102% bedroeg tussen het eerste kwartaal van 2022 en het eerste kwartaal van 2023.

Natuurlijk schuilen er grote verschillen achter dat cijfer. Bij 80% van de ondernemingen van de steekproef was er een stijging van de energiekosten, waarbij de mediane stijging met +146% (x2,5) een stuk sterker was. Bij 20% van de ondernemingen was er dan weer een daling van de energiefactuur (-35%). Zo'n dalingen worden onder andere veroorzaakt door scherpe dalingen van het verbruik bijvoorbeeld omdat sommige bedrijfsactiviteiten of energie-intensieve deelprocessen werden stopgezet. Maar bij de overgrote meerderheid van de bedrijven is de energiekost dus wel degelijk stevig gestegen, en voor minstens de helft van de ondernemingen minstens verdubbeld.

DE ENERGIEFACTUUR VOOR HET MEDIAN BEDRIJF LAG IN Q1 2023 ONGEVEER DUBBEL ZO HOOG ALS IN Q1 2022

Ook de ontwikkeling van de loonkosten is niet eenvoudig te bepalen. Het indexeringsmechanisme verschilt immers per paritair comité (PC). In sommige sectoren gebeurde het gros van de indexeringen reeds in 2022, in andere sectoren, zoals PC200 die jaarlijks indexeert in januari, kwam dit pas dit jaar. Door deze eigenheden wordt de impact op de privésector verspreid over meerdere jaren.

Eigen berekeningen tonen aan dat de indexering in 2022 gemiddeld 7,7% bedroeg voor de privésector en voor dit jaar 5,9% zal bedragen. Alles samen genomen zal de totale indexering over de periode 2022-2024 rond de 16-18% bedragen. In de buurlanden is de verwachting dat de loonkosten in die periode maar met zo'n 11 à 13% zullen stijgen, waardoor de loonkostenhandicap met zo'n 5% zal toenemen.

INVESTERINGEN

Grote onzekerheden, kostenstijgingen en stijgende rentevoeten in 2022 deden ondernemingen hun investeringsplannen terugschroeven of opbergen. In onze enquête van november vorig jaar gaf meer dan de helft van de sectoren aan dat de investeringen er in de tweede helft van 2022 moesten worden terugschroefd.

De opgetekende macro-economische data voor 2022 bevestigen dat beeld. In het laatste kwartaal van 2022 lagen de bedrijfsinvesteringen in reële termen zo'n 4 à 5% lager dan midden 2021. De daling van de bezettingsgraad van de bestaande capaciteit in de loop van 2022 (van 82% in het tweede kwartaal naar 76% in het vierde) zetten uiteraard niet aan tot een sterke investeringsappetijt.

Ook de investeringen in woningbouw gaan in dalende lijn sinds het eerste kwartaal van 2022 (-4% in reële termen). De bankensector wijst op een afkoelende vraag naar kredieten van zowel gezinnen als bedrijven.

De terughoudendheid om te investeren is ook nog op een andere manier zichtbaar in de nationale rekeningen. Het aandeel van de toegevoegde waarde in de private

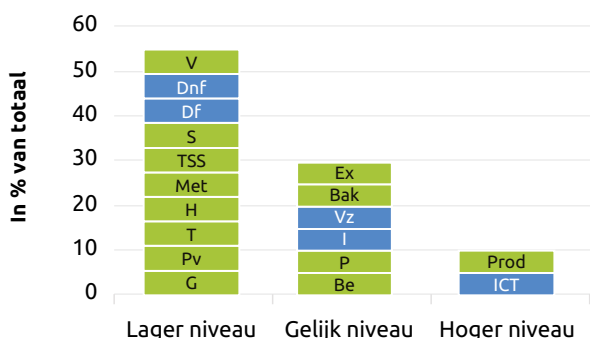
sector dat door ondernemingen aangewend wordt voor afschrijvingen bevond zich in 2022 op het laagste niveau sinds 2008.

De investeringsverwachtingen waren in november vorig jaar eerder pessimistisch. 2/3 van de sectoren verwachtte een verdere daling van het investeringsniveau. Net zoals bij de andere besproken variabelen was de realiteit uiteindelijk iets beter dan gevreesd. Uiteindelijk rapporteert slechts een klein derde van de sectoren een effectieve daling. Globaal genomen is er dus een lichte stijging geweest onder impuls van dalende energieprijzen en een herstel van vertrouwen, de bedrijfsinvesteringen lagen in het eerste kwartaal van dit jaar zo'n 3% hoger dan 6 maanden geleden. Deze groei was volgens de Nationale Bank echter grotendeels te wijten aan een aantal grote eenmalige aankopen.

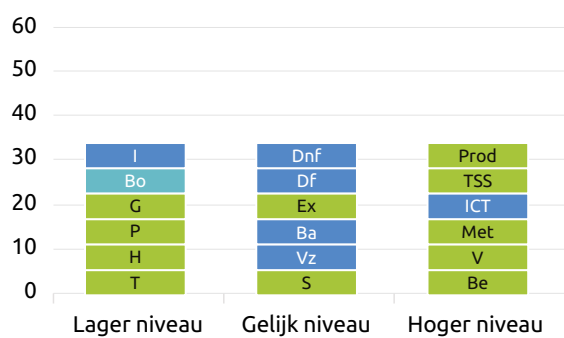
De verwachtingen voor de komende 6 maanden zijn voornamelijk voorzichtig. De overgrote meerderheid (84%) van onze sectoren verwacht ofwel een daling ofwel een stabilisatie van het investeringsniveau. Ook de rentepolitiek van de ECB, die waarschijnlijk restrictief zal blijven doorheen 2023, zal uiteraard blijven wegen op de kredietvraag.

GRAFIEK 9

Op welk peil liggen de investeringen vandaag in uw sector in vergelijking met 6 maanden geleden?

Enquête van november 2022

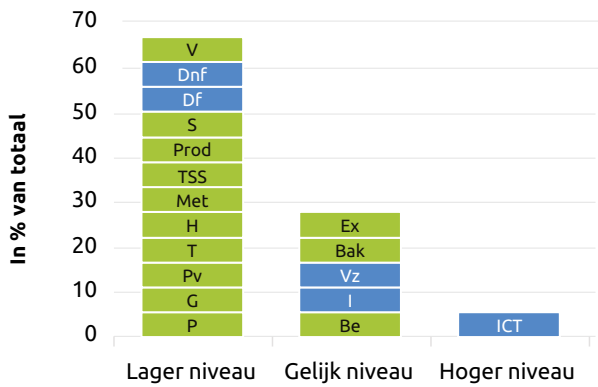

Enquête van mei 2023

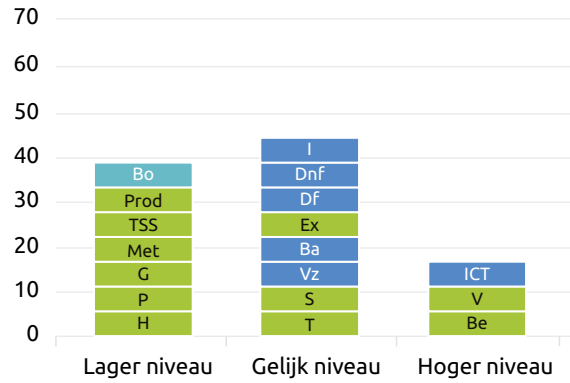
[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

GRAFIEK 10

Op welk peil verwacht u dat de investeringen in uw sector over 6 maanden zullen liggen in vergelijking met het huidige peil?

Enquête van november 2022

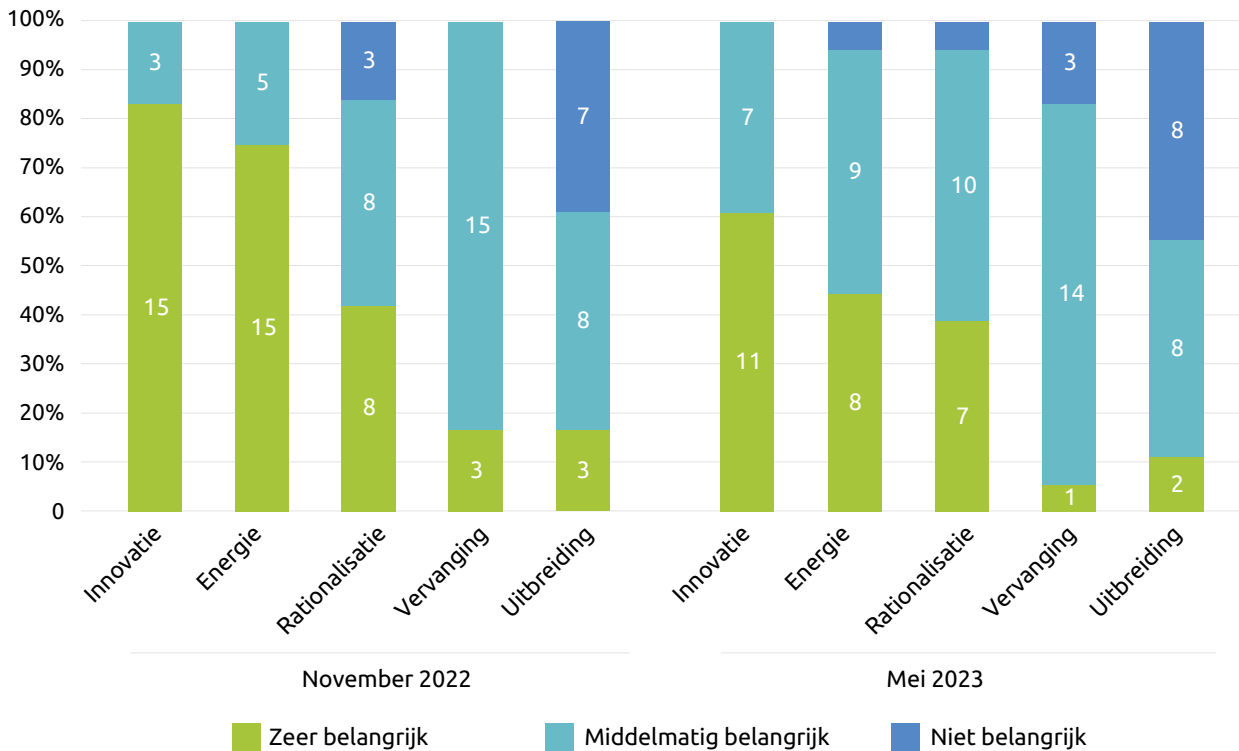

Enquête van mei 2023

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

GRAFIEK 11

Investeringsmotieven

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

De investeringsmotieven zijn kwalitatief weinig gewijzigd ten opzichte van november maar er zijn wel een aantal verschuivingen op het vlak van intensiteit.

Door de snelle daling van de energieprijzen is de behoefte aan investeringen ter verbetering van de energie-efficiëntie enigszins afgenomen. Toch geeft bijna de helft van de sectoren aan dat het een belangrijk motief voor investeringen blijft, terwijl de andere helft het op de radar houdt. Zelfs bij lagere energieprijzen blijft energie-efficiëntie relevant met het oog op het langetermijnbeleid inzake de groene transitie.

Innovatie blijft de belangrijkste reden om te investeren. De noodzaak om te blijven investeren in vernieuwende nicheproducten blijft bijzonder hoog in het licht van

de hogere kosten en de verzwakte concurrentiekracht inzake kosten en prijzen tegenover het buitenland.

Daarnaast rapporteert opnieuw 40% van de sectoren dat voor hun bedrijven investeringen in rationalisatie belangrijk zijn. In het kader van de gestegen kosten is het immers ook cruciaal om de productiviteit aanzienlijk te verbeteren als men dat plotse, grote kostennadeel enigszins wil temperen. Wat de andere redenen betreft, worden vervangings- of uitbreidingsinvesteringen momenteel door minder sectoren als zeer belangrijk beschouwd, wat logisch is in een context van aarzelende vraag en terugvallende rentabiliteit.

ARBEIDSMARKT

De arbeidsmarkt bleef gedurende heel 2022 uitzonderlijk krap ondanks een verdragende economie. Dat beeld lijkt ook bij het begin van 2023 nauwelijks te zijn gewijzigd. In onze enquête van mei 2023 geeft bijna de helft van de sectoren dat de tewerkstelling in de voorbije 6 maanden gelijk is gebleven en bij bijna 40% van onze sectoren steeg de tewerkstelling zelfs.

De werkloosheid bereikte in 2022 een historisch laag niveau van 5,6%, de totale binnenlandse werkgelegenheid steeg met 2% op jaarbasis en het totale aantal gewerkte uren nam in 2022 met bijna 4% toe³. De vacaturegraad piekte begin 2022 op ongeveer 6,1% (een ongezien hoog niveau), tegenover gemiddeld 4,5% in de jaren vóór de pandemie.

Meer structureel wegen die tekorten aan arbeidskrachten en de mismatch van vaardigheden op de arbeidsmarkt op het groeipotentieel van de Belgische economie. Embuild, de federatie van de bouwsector, meldde dat bouwbedrijven ongeveer een op de vijf projecten moeten weigeren bij gebrek aan geschikte arbeidskrachten. Verschillende andere sectoren gaven in onze enquête soortgelijke indicaties dat het moeilijk is om geschikte werknemers te vinden.

Bij de combinatie van structurele krapte, lage werkloosheidsgraad maar toch een, in Europese context, relatief bescheiden werkzaamheidsgraad (72%) kan niet anders dan gekeken worden naar de almaar groter wordende groep van inactieven (24% van de bevolking tussen

20-64 jaar). Een succesvol activeringsbeleid in die categorieën is noodzakelijk om aan de structurele krapte te beantwoorden, zeker met het oog op de vergrijzing die de bevolking op beroepsactieve leeftijd op termijn eerst zal doen plafonneren en vervolgens dalen.

In de loop van 2022 is de arbeidsmarkt niettemin enigszins afgekoeld. De werkgelegenheid en het aantal gepresteerde uren groeiden in het laatste kwartaal van 2022 aan hun traagste tempo sinds het begin van het post-pandemische herstel. Het werkloosheidspercentage steeg in de eerste maanden van 2023 zelfs enigszins, tot 5,9% in maart. En ook de vacaturegraad is lichtjes afgenomen tot 5,4% in het laatste kwartaal van 2022, een daling van ongeveer 18.000 vacatures, maar het aantal vacatures blijft buitengewoon hoog. Een deel van de verklaring daarvoor is dat bedrijven in het licht van het structureel tekort aan arbeidskrachten aan 'labour hoarding' doen, waarbij ze hun werknemers veel langer dan normaal in dienst houden, ook al zijn er conjuncturele tegenwinden. Omgekeerd werven zij interimkrachten ook wat sneller definitief aan dan normaal.

Mede daardoor maar ook door de meer gebruikelijke (en relatief snelle) impact van de economische vertraging op de vraag naar interimkrachten, heeft de interimsector het nu al duidelijk moeilijker. Het aantal gewerkte uren in de sector is in april van dit jaar met bijna 11% gedaald ten opzichte van april 2022 en ligt 14,5% lager dan de piek van eind 2021.

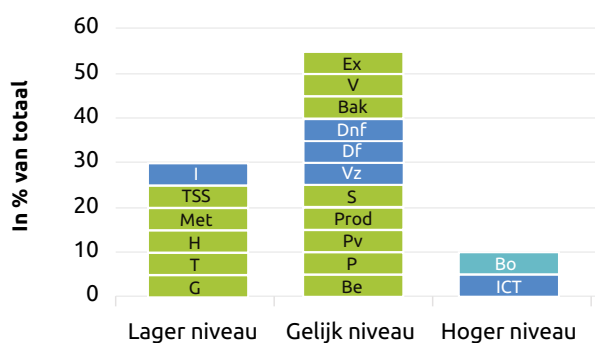
3 De sterkere toename van gewerkte uren heeft ook te maken met de normalisatie van werkpatronen. In 2021 waren er nog verstoringen door COVID-19.

Wat de vooruitzichten voor de arbeidsmarkt betreft, zijn onze sectoren toch eerder voorzichtig. De sterke stijging van de loonkosten is daar allicht niet vreemd aan. Bijna de helft van onze sectorfederaties verwacht nu een stabilisatie van de tewerkstelling in hun sector, 5 verwachten een daling en 4 een stijging.

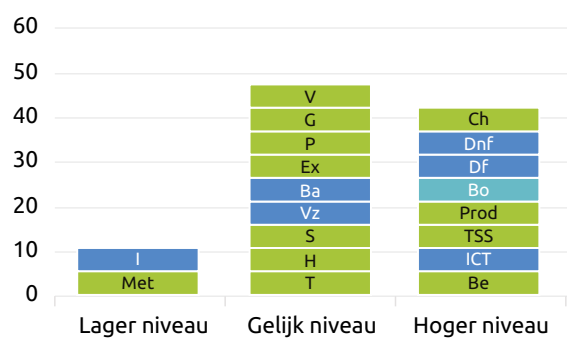
Globaal genomen kunnen we dus grotendeels een stabilisatie van de tewerkstelling verwachten in 2023. Dat kan voor een welgekomen afkoeling zorgen op de arbeidsmarkt en dus hopelijk ook leiden tot wat minder nijpende arbeidsmarktkraptes. Maar een structurele aanpak daarrond blijft nodig op de langere termijn (zie verder).

GRAFIEK 12

Op welk peil ligt de tewerkstelling vandaag in uw sector in vergelijking met 6 maanden geleden?

Enquête van november 2022

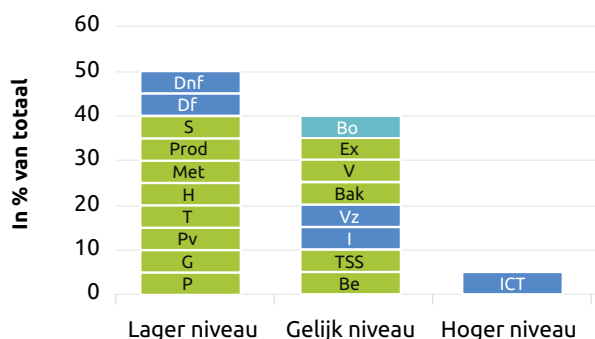

Enquête van mei 2023

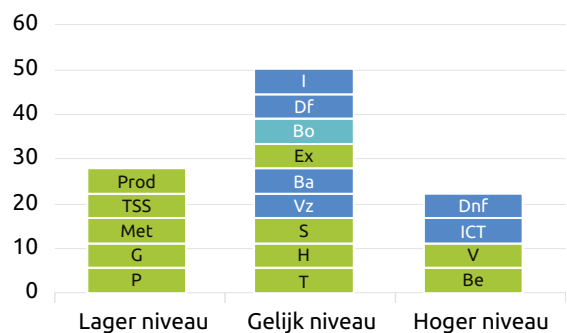
[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

GRAFIEK 13

Op welk peil verwacht u dat de tewerkstelling in uw sector over 6 maanden zal liggen in vergelijking met het huidige peil?

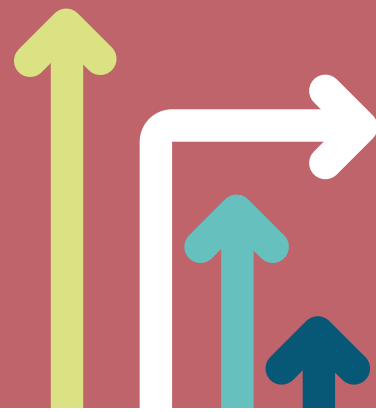
Enquête van november 2022

Enquête van mei 2023

[DOWNLOAD GRAFIEK IN JPEG](#)

VOORUITZICHTEN EN RISICO'S

Hoewel de beter dan verwachte economische prestaties sinds onze vorige Focus Conjunctuur optimisme kunnen opwekken, brengt een meer gedetailleerde analyse toch belangrijke risico's aan het licht.

De groei werd immers volledig aangedreven door de dienstensector. De industrie krimpt nu al vier opeenvolgende kwartalen. Dat verschil is zorgwekkend. De dienstensector mag dan wel het leeuwendeel van onze economie uitmaken, de industrie blijft een belangrijke hoeksteen van onze economie en verantwoordelijk voor meer dan drie kwart van onze uitvoer.

Bekeken vanuit de bestedingsoptiek van de nationale rekeningen werd de sterker dan verwachte groei voornamelijk aangedreven door de binnenlandse vraag. De particuliere consumptie is sinds het derde kwartaal van vorig jaar met 1,5% in volume gestegen en heeft het meest bijgedragen aan de expansie van de economie. De stevige groei van de consumptie van de gezinnen kan deels worden verklaard door de robuuste arbeidsmarkt en deels door een aantal elementen die de koopkracht van huishoudens op peil hebben gehouden. Daarbij spelen enerzijds de maatregelen van de overheid om de gestegen energiekosten voor de gezinnen te helpen indammen (btw-verlagingen, basispakket enz.) een rol, maar anderzijds ook en vooral het Belgische systeem van automatische loonindexering dat zowel de werkenden in de privésector, de overheidssector als de uitkeringstrekkers compenseert voor de vastgestelde prijsstijgingen. Het ziet er zelfs naar uit dat de automatische loonindexering de gezinnen eind 2022 overcompenseerde aangezien in de index enkel rekening wordt gehouden met de prijzen voor gas en elektriciteit in nieuwe contracten. Heel veel consumenten beschikten echter nog over vaste prijzen in langer lopende contracten en waren dus nog niet blootgesteld aan hogere (energie) kosten, maar werden er toch voor gecompenseerd, waardoor de koopkracht voor sommige gezinnen aanzienlijk verbeterde ten koste van het concurrentievermogen.

De meeste indexeringen zullen tegen het einde van het tweede kwartaal hebben plaatsgevonden, met name de 11% voor PC 200 in januari 2023 en nog een aanzienlijke jaarlijkse indexering in juli 2023 in de technologiesector.

De volgende overschrijding van de spilindex (voor de kleine helft van de sectoren die dat mechanisme gebruikt) zal naar verwachting pas tegen het einde van dit jaar plaatsvinden.

Dat komt omdat de 'headline'-inflatie de voorbije maanden snel is gedaald als gevolg van de terugval van de energieprijzen richting een meer normaal peil. Die 'headline'-inflatie bedroeg in mei nog 5,2%, na een piek van 12,3% in oktober vorig jaar. De consumptieprijsindex zelf is sinds die piek van oktober grosso modo gestabiliseerd. De snelle daling van de energieprijzen maskeert echter de nog altijd sterke onderliggende prijsdruk. De zogenaamde 'kern'-inflatie, zonder energie en onbewerkte voedingsmiddelen, steeg in mei nog verder door tot een langjarig hoogtepunt van 8,7%. De diensteninflatie, gevoed door stijgingen van de arbeidskosten, versnelde eveneens verder tot 8,2%. Dat is in lijn met wat we ook zes maand geleden al verwachtten: een 'headline'-inflatie die daalt, maar een kerninflatie die nog enige tijd hoog blijft door de vertraagde (maar slechts gedeeltelijke) doorrekening van de sterke kostenstijgingen bij de bedrijven (zie ook kadertekst hoger).

In de komende maanden zal de overcompensatie van de prijsstijgingen door het indexeringssysteem echter geleidelijk wegebben en ook de overheidssteun voor huishoudens zal geleidelijk aan verdwijnen. De groei van de particuliere consumptie zal daardoor in de tweede jaarhelft van 2023 en zeker in 2024 wat aan kracht verliezen. Maar door de sterke groei in het eerste kwartaal zal de jaargroei van de gezinsconsumptie in 2023 toch nog een stevige 2,5% bedragen.

De vooruitzichten voor de ontwikkeling van de investeringen in ons land zijn minder gunstig en worden natuurlijk ook beïnvloed door het monetaire beleid van de ECB. Haar beleidsrente staat misschien wel dicht bij de piek, maar zal de rest van het jaar wellicht op dat relatief hoge niveau blijven. Dat zal de particuliere investeringen blijven afremmen omdat dat uiteraard wordt doorberekend in de financieringsvoorwaarden voor hypothecaire en andere kredieten.

De investeringen van huishoudens in woningen lagen begin 2023 al 4% lager dan een jaar eerder. Op basis van de antwoorden van de bouwsector op onze enquête verwachten we dat die gedurende het hele jaar zwak zullen blijven en uiteindelijk in 2023 als geheel met iets meer dan 3% zullen dalen.

Zoals eerder opgemerkt, veerden de bedrijfsinvesteringen de afgelopen zes maanden wat op (+3%). Dat was echter vooral toe te schrijven aan een aantal grote eenmalige aankopen van investeringsgoederen, aldus de NBB. Ze liggen ook nog steeds zo'n 2% onder het niveau van voor de pandemie en het begin van 2021. Aangezien de verwachtingen met betrekking tot de investeringen van onze sectoren over het algemeen voorzichtig zijn, verwachten we dat de groei van de bedrijfsinvesteringen in de tweede helft van het jaar zwak zal blijven. Door het opwaarts vertekende cijfer in het eerste kwartaal, kan de jaargroei van de bedrijfsinvesteringen in 2023 wel nog op 1,8% uitkomen.

Wat de investeringsdynamiek betreft, vormen de overheidsinvesteringen momenteel de uitzondering. Zij groeiden in de afgelopen zes maanden met bijna 6%. Wij verwachten dat zij dit jaar dynamisch zullen blijven (+5,9%) door de uitvoering van de grote Europese investeringsplannen (RRF) en de traditionele electorale investeringscyclus bij de lokale overheden.

Het belangrijkste zorgenkind, naast de private investeringen, is momenteel onze export. Het exportvolume daalde sinds het derde kwartaal van vorig jaar al met 1,5%. Aangezien die daling beduidend sterker was dan de daling van het invoervolume, leverde de netto-uitvoer een aanzienlijke negatieve bijdrage tot de groei. Die negatieve bijdrage is er al sinds het tweede kwartaal van 2022 en lijkt niet meteen te zullen verdwijnen. De zwakkere vraag in onze buurlanden in combinatie met een verlies aan concurrentiekracht zal onze uitvoergroei ook in de tweede jaarhelft nog verder afremmen. Tegelijkertijd ondersteunt de vrij sterk blijvende binnenlandse vraag de invoer. Daardoor verwachten we dat de internationale handel een negatieve bijdrage van 0,5% zal leveren aan de groei in 2023. We verwachten dat de

aangetaste kostencompetitiviteit van onze bedrijven ook in 2024 nog zal blijven wegen op onze uitvoerprestaties en dat de groeibijdrage van de netto-uitvoer dan verder zal oplopen tot -0,6%.

We hebben de rol van de overheid al twee keer aange-stipt, één keer met betrekking tot de maatregelen ter ondersteuning van de koopkracht en één keer met betrekking tot de overheidsinvesteringen, die beide de economische activiteit hebben ondersteund sinds onze vorige Focus Conjunctuur. De pure groei van de overheidsconsumptie (lonen ambtenaren en aankopen goederen en diensten) zal in 2023 echter beperkt blijven (0,2%), vooral door een vermindering van de COVID-19-gerelateerde uitgaven. De groei van de uitgaven in de sociale zekerheid (pensioenen, gezondheidszorg, langdurig zieken) blijft echter verontrustend, ondanks de recente besparingsmaatregelen bij de begrotingscontrole van 2023. Dat maakt dat het begrotingstekort volgens het Planbureau zou oplopen van 3,9% van het bbp in 2022 tot 4,8% van het bbp in 2023.

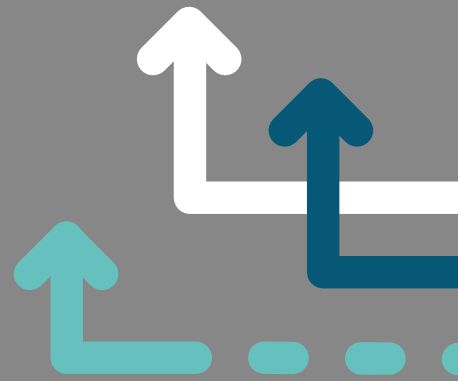
Prognoses voor de komende jaren wijzen erop dat het structurele tekort bij ongewijzigd beleid groot zal blijven en zelfs nog wat verder zal toenemen. Dat heeft te maken met structurele factoren zoals de vergrijzing, maar ook met grote investeringen die nodig zijn om een groene transitie te bewerkstelligen en hogere defensie-uitgaven om de NAVO-doelstelling van 2% van het bbp te halen. Aanhoudend hoge tekorten in een omgeving van stijgende rentes en aanhoudend trage groei zijn echter een risicovolle cocktail die op een bepaald ogenblik ook de financiële markten nerveus kan maken, met nog hogere langetermijnrentevoeten tot gevolg. Dat is een belangrijk neerwaarts risico dat weegt op ons centraal vooruitzicht.

En zelfs als het niet zo'n vaart loopt, verwachten we voor 2023 en 2024, in de huidige omstandigheden van een strakker monetair beleid en aangetaste competitiviteit, al bij al eerder bescheiden economische groeivoeten van respectievelijk 0,9% en 1,1%.

Vooruitzichten juni 2023

Veranderingspercentages (Tenzij anders vermeld)	2021	2022	2023r	2024r
BINNENLANDSE VRAAG	5,3	2,7	1,6	1,7
Particuliere consumptie	5,5	4,1	2,5	1,9
Publieke consumptie	5,3	3,2	0,2	0,7
Investerings	4,9	-0,8	1,2	2,5
Investerings in woningbouw	7,9	1,3	-3,1	1,8
Bedrijfsinvesterings	3,9	-1,4	1,8	2,1
Publieke investerings	6,2	-1,3	5,9	5,5
NETTO-UITVOER (Bijdrage aan groei)	0,6	0,2	-0,5	-0,6
Uitvoer	11,3	5,1	0,5	2,0
Invoer	10,7	4,9	1,1	2,7
VOORRADEN (Bijdrage aan groei)	0,4	0,5	-0,2	0,0
REËEL BBP	6,3	3,3	0,9	1,1

CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

De Belgische economie heeft in de eerste maanden van 2023 wat beter stand gehouden dan zes maand geleden verwacht. In eerste instantie was dat te danken aan de onverwacht snelle normalisering van de gas- en elektriciteitsprijzen die zich in de hele Eurozone in gelijke mate voordeed.

DOPERING OP KORTE TERMIJN

De economische dynamiek was in ons land in de voorbije maanden echter wel wat sterker dan in bijvoorbeeld Duitsland of het VK. Die snellere groei is echter weinig duurzaam want gebaseerd op een zekere mate van 'dopering' op korte termijn, met negatieve gevolgen op de wat langere termijn.

Een eerste element daarvan zijn de relatief genereuze compensaties voor de gestegen energieprijzen die aan vrijwel alle gezinnen werden toegekend (BTW-verlagingen, basispakket,...) bovenop een al zeer breed en volledig geïndexeerd geheel van sociale uitkeringen, waar bovenop ook nog eens systematisch welvaartsaanpassingen worden toegekend. Dit geeft de inkomens van de gezinnen uiteraard een boost, zeker wanneer de energieprijzen zo fel dalen, maar doet het begrotingstekort natuurlijk ook meer oplopen dan in de omliggende landen.

Een tweede element is natuurlijk ons systeem van automatische loonindexering dat in de omliggende landen niet bestaat en heeft geleid tot een (meer dan) volledige compensatie van de hoge inflatie voor werknemers, ambtenaren en uitkeringstrekkers. De keerzijde daarvan is natuurlijk dat de loonkosten in de Belgische bedrijven in 2022-2023 ongeveer 5% sneller zijn toegenomen dan in onze 3 buurlanden, met alle gevolgen van dien voor het concurrentievermogen en de rendabiliteit van de Belgische bedrijven.

In deze bijzondere context zou het reëel beschikbaar inkomen van de Belgische gezinnen, ondanks de hoge inflatie, in 2023 volgens het Planbureau en de Nationale Bank met 3,5% à 4% toenemen. Met zo'n sterke groei van de reële inkomens hoeft de krachtige groei van de gezinsconsumptie bij het begin van 2023 niet te verbazen.

Gezien de sterkere toename van het overheidstekort, de verslechtering van het concurrentievermogen en de daling van de bedrijfswinsten, dreigt deze krachtigere groei echter geen lang leven te zijn beschoren.

HYPOTHEEK OP LANGERE TERMIJN

In de komende maanden en jaren zullen de relatief sterke kostenstijgingen immers leiden tot een sterkere stijging van onze exportprijzen en zo meer en meer gaan wegen op onze exportmarktaandeelen. De groeibijdrage van de netto-uitvoer zal daardoor nog een aantal jaar aanzienlijk negatief blijven.

Tegelijk zal de daling van de rendabiliteit, die zich zowel volgens micro- als macro-economische studies al aan het aftekenen is sinds midden 2022 en in 2023 nog zal versnellen, de groei van binnen- en buitenlandse investeringen in ons land afremmen.

Door het relatief duurder worden van de productiefactor arbeid, zal de groei van de vraag naar arbeid in de privé-sector geleidelijk aan ook wat afkalven, waardoor de kraptes op de arbeidsmarkt mogelijk wat minder nijpend zouden kunnen worden. Al blijft het probleem daar natuurlijk dat het arbeidsaanbod aan het afkalven is door de vergrijzing en door een teveel aan voordelige uitkeringsregimes die mensen weghouden van de arbeidsmarkt.

Al deze zaken leggen op langere termijn een ernstige hypotheek op het groeipotentieel van de Belgische economie.

Daar bovenop staat ons land in de komende jaren ook voor een meer dan noodzakelijke sanering van onze publieke financiën. Ook dat kan in de komende jaren gaan wegen op de economische groei.

Een nog veel groter neerwaarts risico zou overigens ontstaan wanneer die sanering van de overheidsfinanciën door deze en volgende regeringen NIET voldoende ter harte zou worden genomen. Dan zou België wel eens in het vizier van de financiële markten kunnen komen te liggen. De langetermijnrente zou dan substantieel hoger

ENERGIESTEUN EN LOONINDEXERINGEN DOEN REËL BESCHIKBAAR INKOMEN GEZINNEN IN 2023 MET 3,5 À 4% TOENEMEN

kunnen gaan liggen dan in andere Europese landen wat de groei nog meer zou fnuiken. Een lange periode van politieke en mogelijk ook institutionele instabiliteit na de verkiezingen van 2024, zou zo'n ontwikkeling uiteraard nog verder in de hand werken.

In die moeilijke context van een aanhoudend hoge onderliggende inflatie, verzwakt concurrentievermogen, tanende ondernemingsrendabiliteit, nijpende arbeidsmarktkraptes, grote investeringsnoden voor de groene en digitale transitie, toenemende vergrijzingskosten en verslechterende overheidsfinanciën, staan de beleidsmakers in het laatste jaar van de legislatuur nog voor een aantal cruciale uitdagingen en beslissingen.

BELEIDSAANBEVELINGEN

Een eerste prioriteit daarbij is om zo snel als mogelijk te komen tot een doortastend plan om de in 2022-2023 opgebouwde concurrentiekrachthandicap tegenover onze 3 buurlanden (ongeveer 5%) weer weg te werken.

Het is goed dat het KB over de reële loonnorm van 0% in 2023-2024 intussen is gepubliceerd, maar tegelijkertijd worden de meeste sectoren en bedrijven wel (en zonder veel onderscheid) onder druk gezet om een eenmalige koopkrachtpremie van 500 of 750 € toe te kennen. We hopen dat de aan de gang zijnde sectorale en bedrijfsonderhandelingen hierover enkel zullen leiden tot koopkrachtpremies in bedrijven die écht een hoge of een uitzonderlijke hoge winstgevendheid hebben geboekt.

Daarnaast zou het een uitstekend idee zijn om de tijdelijke lastenverlaging van 7,07% van de werkgeversbijdragen die in het eerste halfjaar van 2023 is voorzien, structureel te maken, bv. onder de vorm van een permanente lastenverlaging van 3,54% van de werkgeversbijdragen. Dat zou de opgebouwde concurrentiekrachthandicap alvast met ongeveer een procentpunt terugdringen.

Een zesmaandelijks monitoring van onze concurrentiekrachthandicap t.o.v. de 3 buurlanden door de CRB moet ook toelaten om te evalueren of de handicap in de juiste richting evolueert. Zoniet dringen zich (wellicht

in de volgende legislatuur) meer drastische maatregelen op zoals een indexsprong, een index in centen i.p.v. procenten, of het gebruik van de indexmassa voor nuttiger doeleinden (vb. voor de opbouw van 2de pijler-pensioenen).

Inspanningen ter verbetering van het concurrentievermogen van de bedrijven (zoals de hierboven beschreven lastenverlaging) kunnen ook best deel uitmaken van de op stapel staande fiscale hervorming. Die **fiscale hervorming** mag ook onder geen beding nieuwe verhogingen van de kosten voor de bedrijven met zich brengen. Een verlaging van de personenbelasting moet binnen de personenbelasting worden gefinancierd of door een vermindering van de overheidsuitgaven, niet door extra lasten te leggen op de bedrijven die vandaag sowieso al op een aanhoudende wijze onder druk staan.

Daarnaast moet zo snel als mogelijk duidelijkheid wordt geschapen over onze energiebevoorrading op lange termijn. Een helder akkoord over het openhouden van de jongste kerncentrales en dus ook een aanpassing van de Wet op de kernuitstap zijn daarbij cruciaal.

Ten slotte blijven de kraptes op onze arbeidsmarkt momenteel dermate hoog, dat een aantal hervormingen van onze arbeidsmarkt en vooral van een aantal systemen die 'niet of minder werken' erg aantrekkelijk maken, meer dan ooit noodzakelijk zijn. Ook een eenvoudige en gecoördineerde aanpak rond opleiding en vorming die alle partijen (werknemers, werkgevers, overheid, onderwijsinstellingen) voor hun verantwoordelijkheid stelt, verdient aanbeveling.

We hopen stellig dat de federale regering in het laatste jaar van haar legislatuur nog een aantal stappen in de juiste richting zet en zo voorkomt dat ons land in de komende jaren structureel afglijdt naar een toekomst met minder exportkansen, minder investeringen, een lagere welvaarts- en werkgelegenheids groei en ontsprende overheidsfinanciën. Het Belgische bedrijfsleven voelt geen nood om de jaren '70 opnieuw te beleven...

LEDEN-SECTORFEDERATIES VAN HET VBO

EFFECTIEVE LEDEN

BEDRIJFSGROEPING
ZANDGROEVEN

ASSOCIATION PROFESSIONNELLE
DES ENTREPRISES DE GARDIENNAGE ASBL
BEROEPSVERENIGING
VAN BEWAKINGSONDERNEMINGEN VZW

TOETREDENDE LEDEN

FOCUS CONJUNCTUUR

Semestriële uitgave van het Verbond
van Belgische Ondernemingen

REDACTIE

Dries Vantomme, Edward Roosens

EINDREDACTIE

Anne Michiels

VERTALING

Vertaaldienst VBO

PUBLICATIEVERANTWOORDELIJKE

Stefan Maes

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Stefan Maes, Ravensteinstraat 4, 1000 Brussel

Publicatiedatum: 27 juni 2023

Cette publication est également disponible
en français.

Deze publicatie kunt u ook lezen op
www.vbo.be > Publicaties

ISSN

2736-4399

Het VBO, dé stem van de ondernemingen in België, staat – via een 50-tal lid-bedrijfsfederaties – voor meer dan 50.000 kleine, middelgrote en grote ondernemingen die 75% van de tewerkstelling in de private sector voor hun rekening nemen. Onze leden zorgen voor 80% van de export en creëren 2/3 van de toegevoegde waarde in ons land. Als enige overkoepelende interprofessionele werkgeversorganisatie vertegenwoordigen we ondernemingen uit de drie gewesten van ons land.

Lees onze recentste publicaties op onze website www.vbo.be

